

VEČERNI LIST

Cena celoletna po pošti K 40.—, za Ljubljano K 36.—
 polletna " " " 20.—, " " " 18.—
 četrtletna " " " 10.—, " " " 9.—
 mesečna " " " 3.50, " " " 3.—
 Uredništvo in uprava: Kopitarjeva ulica 6. — Telefon 56.

NEODVISEN DNEVNIK

Inzerati: Enostolpna petsturnica (50 mm široka in 3 mm visoka ali nje prostor) za enkrat po 50 vin., za dva in večkrat po 45 vin. — Ob sobotah dvojni tarif. — Poslano: Enostolpna petsturnica K 1.—. — Izhaja vsak dan, izveniši nedelje in praznike, ob 3. uri popoldne.

Koroški Slovenci Američanom.

Z guštajnskega tabora dne 26. t. m. so zborovalci odposlali naslednji brzogovorni pozdrav ameriški misiji v Velikovec:

Amerikanski komisiji za določitev demarkacijske črte na Koroškem v roke okr. glavarja Kakl v Velikovec.

Tisočera množica koroških Slovencev, zbrana dne 26. prosinca 1919 na Jugoslovanskem shodu in zapirseganju jugoslovanskih koroških vojakov v Guštanju, iskreno pozdravlja zastopnike svobodne severoamerikanske republike, protestira najodločneje proti krutim grozodejstvom, ki jih uganjajo naši tlačitelji, koroški Nemci, na

slovenskih tleh in zahtevamo odločno, da ozemlje do zadnje slovenske vasi, da zadnjega Slovenca prizna ententa že sedaj Jugoslaviji! Protestiramo skupno z brati Primorci proti neopravičeni zasedbi slovenskega Primorja po italijanskih četah.

Izjavljamo, da ne bode preje miru v Evropi, predno ne bo osvobodjena zadnja pastirska koča v slovenskih planinah od drugorodov, naših krutih tlačiteljev. Andrej Oset, predsednik Narodnega sveta za Mežiško dolino v Prevaljah, Franc Grafenauer, bivši koroški drž. posl.

Trst ali Reka?

Rim, 29. jan. Rimska »Tribuna« poroča iz Londona: Češki ministrski predsednik dr. Kramář je izjavil, da je čehoslovaška republika zelo interesirana pri jugoslovanskem vprašanju. Reka je naravni izhod čehoslovaške republike do morja.

Prepričani smo, da imamo te zopet izdelek italijanske propagande. Zanesljivo

vemo, da je dr. Kramář na skupnem sestanku češkega in slovenskega narodnega sveta na Dunaju skupno z drugimi češkimi odposlanci izjavil in obljubil, da bodo Čehi podpirali slovenske zahteve po Trstu, ki je tudi za Čeha najugodnejša luka. Slovenci tiste obljube niso pozabili.

Turčija beži iz Evrope.

Pariz, 29. januarja. »Echo de Paris« poroča, da bo turški sultan kmalu zapustil Evropo in preložil svojo prestolico v Ke-

nijo ali Brusso v Mali Aziji. Carigrad postane mednarodna luka.

Nemško-mažarska zveza proti Slovanom.

Bern, 29. jan. Grof Andrassy predlaga zvezo Nemške Avstrije, Čehoslovaške, Jugoslavije in Ogrske, ker bi to bilo v interesu teh držav.

Dunaj, 29. jan. Mažarski poslanik na Dunaju se pogaja z državnim tajnikom dr.

Rennerjem, da bi Nemška Avstrija in Mažarska na mirovnem posvetu skupno nastopili proti slovanskim zahtevam in preprečili koridor med Čehoslovaki in Jugoslavi.

Dvanajst mrtvih žrtev v Mariboru.

Maribor, 29. jan. Število mrtvih vsled nemirov krvavega ponedeljka je zrastle že na dvanajst, ker je medtem že več težko ranjenih v bolnišnici umrlo. Rane so vsled tega tako nevarne in težke, ker so bili zadeti iz neposredne bližine. Uradno je namreč doganjano, da so Nemci prvi stre-

ljali na naše vojake in redarje, nakar so vojaki ustrelili v zrak. Nahujskani Nemci pa so drveli dalje proti našim vojakom in bila je nevarnost, da pobijejo stražo in zavzamejo mestno hišo. V tem kritičnem trenutku je vojaštvo oddalo smrtonosne salve.

Zločin v Mariboru.

Kri, prelita na mariborskih ulicah, se še ni dobro posušila, in vendar se že jasno kaže, kdo je pravi krivec žalostnih dogodkov, katerih je bilo pred kratkim priča mariborsko mesto. Nemška agitacija v Mariboru je prebivalstvo že dolgo prej pripravljala na trenutek, ko bo treba pokazati, da je Maribor nemško mesto. Agitatorji so v zasebnih hišah, v gostilniških sobah, na ulici in kolodvoru, v vlakih in na sestankih šepetali prebivalstvu v uho, da se bliža ura, ko bodo vkorakale nemške čete v spodnještajersko prestolico. Razumljivo je tedaj, da so preprosti mariborski Nemci in ponemčenci živeli v prepričanju, da utegne preobrat nastopiti vsak čas. Pozvani od svojih voditeljev, naj gredo demonstrirati pred glavarstvo in ameriško odposlanstvo, zbrani in razvrščeni v trupe, so naenkrat začutili moč, ki je v resnici nimajo, in so mislili, da je prišel trenutek odrešenja, katerega so toliko časa pričakovali. Namesto da bi demonstrirali, so napadli vojaštvo, namesto da se pokažejo Američanom, so si hoteli osvojiti Maribor.

Tisti, ki so demonstracije pripravljali, so si mislili stvar drugače. Podžigali so ljudske strasti, toda ogenj je izbruhnil prej nego so kurjači želeli. Kakor hitro so se pričele demonstracije, je nemška množica izgubila glavo; obnašala se je v mestu kakor zmagovita armada. Nemški požarni stražnik je hitel izobešat na stolpu stolne cerkve velenemško zastavo, kakor bi si bil osvojil sovražno trdnjavo. Ženske in otroci so kričali od zmagovalstva po cesti. Nekateri nemški hišni posestniki so se požurili, da so odpovedali slovenskim strankam stanovanja, češ, sedaj je Maribor zopet nemški in Slovencem je odzvonilo. Mariborčanov se je polotila pijanost zmagovalca. Posledica so bili strelji, rane in smrtni slučaj. Če človek bere imena tistih, ki so umrli kot žrtve nemških demonstracij, če bere med njimi čisto slovenska imena, kakor Bračič, Gornik, Ložar, Hočevan, se zave, kako brezvestna je bila nemška agitacija. Ona nam ni le odkrila toliko družin naše krvi, ampak jih celo znala nahujskati za dejanski spopad z lastnimi brati. Niti otrok ni pri tem štedila. Šolski ravnatelji so učence celo naravnost pozivali, naj se

demonstracij udeležijo in so v ta namen zaprli šole.

Pravi zločinci niso torej tisti ljudje, ki so zavedeni demonstrirali, še manj tisti, ki so prelili svojo kri na cesti. Zločina dolžimo one, ki so širili v Mariboru strup sovražstva in upora, ki so vse te žalostne dogodke pripravili. Ti naj dajo odgovor in naj prejmejo kazen!

Ameriška misija v Velikovcu.

Maribor, 28. januarja. (Lj. kor. urad.) Nocoj ob pol osmih je dospela ameriška komisija v štirih avtomobilih v Velikovec.

Iz nemškega ujetništva pobegnil.

Maribor, 28. januarja. (Lj. kor. urad.) Poročnik Kristan, ki je bil pred enim mesecem ujet po koroških tolpah, je utekel iz ujetništva in se povrnil danes v Velikovec.

Poljaki aretirali češkega kurirja.

Praga, 28. jan. (Lj. k. u.) Glasom čehoslovaškega tisk. urada poročajo »Narodni Listi«: Dr. Lorcher je odpotoval kot diplomatski kurir v Varšavo. Do sedaj ni nobenega glasu o njem. Če je resnica, da so Poljaki dr. Lorcherja internirali, so zakrivali hudo kršitev mednarodnega prava.

Praga, 28. jan. (Lj. k. u.) Čehoslovaški tiskovni urad poroča: Čehoslovaški poslanik v Krakovu dr. Lorcher je odposlal dne 23. t. m. iz Ziline nastopno brzojavko: Ko sem se v četrtek vrnil v Krakov, so me aretirali. Poslaništvo so zapečatili. Osobodili so me šele v soboto na povelje Paderewskega. Odpotoval sem v Varšavo in sem oddal memorandum v nedeljo. Vračam se s poročili o tem potovanju preko Slovaške.

Češka narodna skupščina.

Praga, 28. jan. (Lj. k. u.) Čehoslov. tiskovni urad poroča: V današnji seji narodne skupščine so nadaljevali specialno debato o predlogi volilne pravice. Najprvo je podal izjavo minister za notranje stvari. Nato je govoril poslanec Novak, ki je protestiral proti agitaciji, ki se razvija že sedaj posebno raz leco. Poslanec Dik je zahteval, da se skrajša rok za mandate na dve leti in naj se ozira na čehoslovaške legijonarje na Ruskem. Zahteval je tudi, naj se izvrše volitve čimprej. V nadaljnji debati so razmotrivali o ustanovitvi učiteljskega v Brnu, ki bi se imenovalo po Masaryku. Poslanec Juriga je zahteval ustanovitev univerze v Požunu. Prihodnja seja bo jutri.

Rumuni se umaknejo iz Bukovine.

Stanislava, 28. jan. (Lj. k. u.) Čehoslov. tisk. ur. poroča: Glasom tujakih vesti so dobile rumunske čete povelje, umakniti se iz Bukovine za demarkacijsko črto.

Nemci groze Slovencem v Gradcu.

Maribor, 28. jan. (Lj. k. u.) General Maister je prejel danes od nemškoštajerske deželne vlade nastopno protestno brzojavko: Protestiram najostreje proti aretaciji oseb, ki so zbirale vpraševalne pole o državni pripadnosti in opozarjam na to, da je državni pravdnik v Mariboru izrečno izjavil, da je zbiranje izjav dopustno. Ko sem podpolkovnika Milesa obvestil o aretacijah, je izrazil zaradi tega svoje obžalovanje. Ako vsi, ki so bili iz omenjenega vzroka aretirani, ne bodo izpuščeni na svobodo v dveh dneh, si pridržujem enake ukrepe proti Jugoslovanom, bivajočim v Gradcu. Prosim za brzojavni odgovor. Deželni glavar dr. pl. Kaan. — General Maister je odgovoril: »Na Vašo brpojavko Vam naznanjam, da se zaradi zbiranja pol ne nahaja nihče v zaporu. General Maister.«

Maribor, 28. jan. (Lj. k. u.) Na trditev nemškoštajerske deželne vlade v Gradcu,

Kako so pripravili mariborske izgrede.

Maribor, 28. januarja. (Lj. kor. urad.) Včerašnje demonstracije karakterizira tudi pobijanje šip na slovenskih hišah, na Mestnem domu in na duhovnem semenišču. Demonstrantje so se norčevali iz Slovencev, češ, da je Maribor sedaj zopet nemški. Državno zastavo, ki jo je izobesil zasebnik, so obmetavali s snegom in jo skušali strgati raz drog. Nemško ljudsko in srednješolsko učiteljstvo je že v šoli delilo nemške trakove in deloma privedlo cele razrede na demonstracijo, deloma nahujskalo mladino in izdalo navodila za obnašanje med demonstracijo. Žrtvi tega hujškanja mladine sta bila dva ranjena realca in ranjen gimnazijec.

Maribor, 28. januarja. (Lj. kor. urad.) Demonstracije so se udeležili v velikem številu tudi nemški častniki in nemški visokošolci iz Gradca. Da oblasti niso imele

da je državni pravdnik v Mariboru baje označil zbiranje vprašalnih pol kot dopustno, je izjavil dr. Graselli, da nikomur ni rekel, da bi bilo zbiranje izjav dovoljeno. Svoječasno je govoril z dr. Kaanom zaradi zbiranja podpisov za Nemško Avstrijo, ki se je vršilo v Schlossburgu pred zasedbo kraja po jugoslovanskih četah in ga označil kot nekaznivo. Kar se tiče obžalovanja, ki ga je baje izrekel ameriški podpolkovnik Miles v tej zadevi, more biti merodajna edino njegova lastna izjava proti okrajnemu glavarju dr. Lajščicu, ki se glasi, kakor znano: Izjavljam vam, da se vrši štetje glasov za Nemško Avstrijo ali proti njej, katero so vprizorili Nemci baje na povelje ameriške komisije, popolnoma brez moje vednosti. Izjavljam, da nisem dal nikdar takega povelja za tako štetje, ki je, kakor more uvideti vsak resen in pameten človek, popolnoma brezpomeno.

namena nastopati proti mirni demonstraciji, dokazuje pač najbolj dejstvo, da niso pozvale vojaštva, oziroma redarstva, dokler demonstracije niso dobile oblike izgrediv. Po pričah je ugotovljeno, da so se iz množice, ko je navalila na Mestni dom, slišali izpodbujajoči klici: Kar naprej! Saj streljajo v zrak! Nič se ne bojte! V zrak streljajte! — Posledica tega pozivanja je bila, da se tolpa po prvi salvi, ki je bila oddana v zrak, ni umaknila, temveč pristiskala naprej proti Mestnemu domu.

Maribor, 28. januarja. (Lj. kor. urad.) Pogreb žrtve od 27. t. m. se vrši jutri popoldne. Kakor se govori, so sklenili železničarji korporativno udeležiti se pogreba.

Maribor, 28. januarja. (Lj. kor. urad.) Po včerašnjih nemirih se mir doslej ni več kalil.

Vsi nemški častniki izgnani iz Jugoslavije.

Maribor, 28. jan. (Lj. k. u.) Z ozirom na včerašnje dogodke je izdal general Maister nastopno odredbo: Prebivalstvu! Včera, dne 27. prosinca 1919 se je mudila v Mariboru ameriška komisija pod vodstvom podpolkovnika Milesa. To priliko je uporabilo nemško prebivalstvo Maribora in tudi druge osebe mojega območja za skrbno organizirane demonstracije proti Jugoslaviji. Jaz sem sicer podpolkovniku Milesu obljubil, da ne bom nastopal v nobenem oziru proti demonstrantom, kolikor to ni potrebno v vzdrževanje javnega reda in miru. Proti eni popoldne pa so koľovodje množice na Glavnem trgu nahujskali k izgredom zoper moje varnostne organe, pri čemer so se na zavraten način oddali strelji proti jugoslovanskim stražam. To dejstvo je uradno ugotovljeno. Ker pomenijo ta sovražna dejanja zoper mojo vlado upor, ki se mora strogo ločiti od omenjenih demonstracij in ker ne trpim njih ponovitve in jih hočem brezpogojno

zatreti, odrejam sporazumno z oblastmi SHS za Maribor:

1. Gostilne in kavarne se zaprejo ob osmih zvečer.

2. Točenje alkoholnih pijač v gostilnah in kavarnah je brezpogojno prepovedano. — Prestopek prepovedi pod 1 in 2 se kaznuje s takojšnjo odlegnitvijo obrtne koncesije.

3. Gledališče in oba kinematografa ostaneta do nadaljnje odredbe zaprta. Vsake vrste prireditve (plesne zabave, predavanja, koncerti i. dr.) se prepovedujejo.

4. Hišna vrata morajo biti ob šestih zvečer zaprta.

5. Po osmih zvečer ne sme nobena civilna oseba zapustiti hiše; izvzeti so uradni posli. Uradne osebe se morajo v vsakem slučaju izkazati z legitimacijo, ki jo je izdala predstojna SHS oblast. Orožje vseh vrst se mora oddati v državni vojašnici do jutri ob dveh popoldne. Vsi orožniki

listi se razveljavljajo. Kdor prestopi določila pod 5, se takoj aretira.

Ker so se udeležili demonstracije tudi nekdanji avstrijski častniki nemške narodnosti, oziroma sedanji nemško-avstrijski častniki, ki jih trpim v Mariboru, zapovedujem, da morajo te osebe brezpogojno zapustiti Maribor do 30. t. m. opoldne in okoliš okrajnega glavarstva Maribor, Ljutomer, Ptuj in Slovenji Gradec do 1. svetovne opoldne, bodisi da se nahajajo v mojem območju stalno ali začasno. Kdor

izmed imenovanih oseb se bo po preteku tega roka nahajal še v prepovedanem kraju, se iztira čez severno mejo mojega območja. Glede uradništva nemške narodnosti, tako že odpuščenega tako še v službi se nahajajočega, si pridržujem slične odredbe, kakor hitro se ugotovi njih aktivna udeležba pri dogodkih včerajšnjega dne. Moji organi bodo nadzorovali izvršitev teh odredb. — V Mariboru, dne 28. prosinca 1919. — General Maister.

Sijajen sprejem hrvatskih junakov v Mariboru.

Velika jugoslovanska vojaška parada v Mariboru.

Maribor, 29. januarja. Sinoči ob 10. uri se je pripeljal v Maribor bataljon Hrvatov iz Belovara. Na kolodvoru jih je pričakoval general Maister s častniki ter velikanska množica Slovencev in Slovenk. Ob dohodu vlaka je zaigrala »Lepo našo domovino«, ljudske množice so brate Hrvate frenetično pozdravljale.

Poveljnik hrvatskega bataljona kapetan Mrazović je javil generalu Maistru: »Gospodine generale, pokorno javljam:

Imam 600 momaka i 8 strojnih pušakala. Nato je odgovoril general Maister ter pripomnil, da bo hrvatsko moštvo pozdravil naslednji dan, to je danes.

Danes, v sredo dopoldne ob 11. uri se je na glavnem trgu pred mestno hišo vršila velika parada mariborske posadke. General Maister je ob tej priliki pozdravil došle brate Hrvate in pravkar došle Srbe ter zbrano slovensko občinstvo z balkona mestne hiše.

Kazen izdajalcu.

Ljutomer, 29. januarja. Nadporočnika Tkalcu, ki je, dasi po rodu Slovenec, vodil mažarske vojske proti Slovincem v Prekmurju in zakrivil da je mnogo naših prekmurjskih bratov žalostno umrlo pod mažarskim mečem ali pa da ječe v mažarski sužnjosti, so včeraj Slovenci v Srednji Bistrici ujeli. Zadel ga je huda kazen:

Najprvo so ga pretepli, nato so ga varno položili na voz, v katerega je bil vprežen isker konj. Tako so ga spremljali do glavne ceste in tam konja pognali v dir. Kako se je izdajalec Tkalec dalje vozil, ni znano. Vsekakor bo to vožnjo pomnil vse svoje žive dni.

Lahi v Dalmaciji požigajo in plenijo.

Knin, 26. jan. (Lj. k. u. — Zakasnelo.) Dalmatinski dopisni urad poroča: Ljudstvo je silno ogorčeno zaradi nasilstev Italijanov, ki so opustošili polja, požgali sadno drevje, oplenili hiše ter odgnali dr. Bogiča, učitelja Beckerja in trgovca Beriča. Ljudstvo odločno odklanja italijanske podkupnine in darove, noče poslušati italijanske besede, se ne zmeni za italijanske odredbe, ne priznava njih mačehovske oblasti ter na vsako italijansko besedo odgovarja samo: »Ne vem.« Beriča, ki je ležal bolan za vročico — imel je 39 stopinj vročine — so dvignili s postelje ter ga odtirali v Šibenik. Zaprli so ga kakor najhujšega razbojnika v najgroznejšo temnico ter niso nikogar pustili k njemu. Pomagalo ni niti posredovanje najodličnejših šibeniških meščanov, da naj bi se mu vsaj dovolilo prinesiti hrane, obleke in odeje. — Ponoči drve po mestu oklopni avtomobili in grme strojnice, češ, da je treba zastrašiti nekakšne ustaše. — V Zagroviču je preko noči po ogradah ostalo

nekaj ovac in koz, a italijanski karabinerji so se delali, kakor da se pripravlja ljudska pobuna in so privedli avtomobile, opremljene s strojnimi ter so revežem pobili vso drobnico. — Dočim so Italijani prej svoj denar med ljudstvo razsipavali, računajoč 2 K 50 vin. za eno liro, plačujejo sedaj za eno liro samo po dve kroni. Polastili so se kleti, hlevov in hiš, odnesli slamo in seno, zasegli vozila in konje ter določili cene vsemu, kar potrebujejo. Tako so nasiloma osirotili itak revno prebivalstvo. Kmetje ne smejo v mesto nakupovat potrebščine, a meščani ne smejo iz mesta, niti ne na svoja polja, da bi nadzirali svojo služinčad in se poučili o stanju svojih pridelkov. Dovoljenja za potovanje se več ne izdajajo. Dobe jih samo nekateri, ako zanje pismeno zaprosijo v italijanskem jeziku. Najnovejša italijanska odredba izključuje od potovanja vse moške sploh. Knin je postal velika ječa; saj je tako, kakor da je zaprto vse prebivalstvo.

Italijanski poslanik v Pragi.

Praga, 28. jan. (Lj. k. u.) Čehoslovaški škofni urad poroča: Danes opoldne je dopel semkaj italijanski poslanik Mario

di Lago. Ko se je pripeljal vlak, so zaigrali italijansko himno. Poslanika so pozdravili minister Zahradnik, minister Klofač, maršal Diviš, generalisimus Scheiner ter mnogobrojna množica.

Iz pokrajine.

kr Za mirovni posvet so velike važnosti operativni akti bivše soške armade ter spisi in dnevnik posameznikov, ki so se udeleževali poslednjih bojev. Prosi se, da se pošljejo akti, ter dnevnik in spisi, slednji če mogoče s skico, II. vojnemu okrožju v Ljubljani. Za važne akte se bo izplačevala nagrada in se isti na zahtevo vrnejo.

kr Iz italijanskega ujetništva se je vrnil te dni g. Jožef Fegić, uradnik »Goriške zveze«, ki je bil leta 1914, ujet v Srbiji in potem v Italiji. Izmenjan je bil kot invalid. Dobrodošeli!

kr Smrtina nesreča. V Trzinu je umrl g. Vinko Bilban od ljubljanskega polka. Njegov tovariš je pregledoval samokres, ki se je nenadoma sprožil in smrtno zadel Bilbana.

kr Nezgoda na postaji v Zalogu. Dne 23. t. m. okoli 5. ure zjutraj je zapeljal vlak, ki je hotel odpeljati proti postaji Laze, v vlak, ki je pripeljal od tam. Vlaka sta trčila skupaj, pri čemer so bili oba strojevodje in trije spremljevalci vlakov lahko ranjeni. Oškodovana sta bila tudi oba stroja in nekaj voz. Promet vsled te nezgode ni bil oviran.

kr Najdeno truplo. Dne 22. t. m. je našel neki hlapec iz vasi Reka Gozd, obč. Trebeljevo v gozdu v potoku truplo moškega spola, ki je ležalo ob desnem obrežju potoka na hrbtu v vodi. Truplo, ki je bilo najbrže že dalj časa v vodi, je bilo razjedeno; spodnji del života je bil brez hlače, med tem ko je imel gornji del telovnik in dvoje suken. Dotični hlapec je videl pri vstopljencu nekega psa, ki je baje trgal z njega kose ostale obleke. V suknji so našli 2 K 26 vin. denarja. Kakor so poizvedbe dognale, je hodil meseca listopada po tem kraju neki berač, ki je bil najbrže slaboumen. Neki deček ga je videl, ko je hodil okoli omenjenega potoka. Na dotičnem travniku so našli tudi srajco, katero je ponesrečeni najbrž tam pustil. Od tistega časa ga niso več videli v tem kraju. Dognali so, da je bil berač doma iz Panoviča pri Litiji. Najdeno truplo so prinesli na pokopališče v Prežganje.

kr Maksimalne cene za krojaške in čevljarke izdelke so v Zagrebu razveljavili.

kr Delniška družba za preтовarjanje blaga v Zemunu se je ustanovila v Zagrebu.

kr Hrvatska tovarna pohištva iz upognjenega lesa, d. d., v Varaždnu z glavnico 500.000 K, se je ustanovila te dni v Zagrebu pod pokroviteljstvom H. kred. banke. Družba je prevzela varaždinsko tovarno za pohištvo »Mundus«.

kr Delniška družba za električna podjetja v Zagrebu se je ustanovila v okrilju Hrv. kred. banke. Glavnica znaša 2.000.000 kron. Družba je kupila elektrarne v Zemunu, Mitrovici in Rumi.

kr Poostrene odredbe za osebni promet na hrvatskih železnicah so izšle te dni. Nihče ne sme brez voznega listka na peron ali v čakalnico. Kdor šele na vlaku zahteva vozni listek, mora doplačati predpisano vsofo. Vojaki, ki nimajo predpisa-

nih izkazov, morajo doplačati voznino po civilni tarifi. Ročna prtljaga ne sme presegati dovoljene teže.

kr **Socialna enketa v Belgradu** se snide 1. februarja letos pod predsedstvom ministra Korača. Razpravljali bodo o enotnem načrtu za bolniško in nezgodno zavarovanje.

kr **10 milijonov kg sena uničenega.** V vasi Belegeši pri Zemunu je bila avstrijska vojaška uprava nagromadila 10 milijonov kilogramov sena iz Srbije. Nedavno je Donava prestopila bregove in uničila vse seno.

kr **Cene v Bosni.** V Tuzli so bile 24. t. m. na trgu naslednje cene za kilogram: pšenice 2 K 80 vin., pšenične moke 3 K, koruze 1 K 60 vin., koruzne moke 2 K 40 vin., zelja 2 K, repe 60 vin., krompirja 1 K, čebule 2 K.

Iz Ljubljane.

l **Ljubljanske noči** so nemirne od prvega mraka do poznega jutra. Neprestano hodijo razgrajati po cestah, deloma civilni, še bolj pa vojaški, ter prepevajo in kriče. Od vseh voglov se razlega pesem slednji večer: »Oj vinca rumená ha-há!« Število policajev se je, kolikor nam je znano, zadnji čas izdatno povečalo, a čim več je v mestu redarjev, tem manj je v mestu reda.

l **Aretacije.** Policija je zaprla Matildo Kristan in Marijo Jakše, brezposelni služkinji, ker sta bili v čakalnici glavnega kolodvora celo noč z vojniki in sta se zelo nespodobno vedli. — France Logaj, hlapec, je bil aretiran na Ambroževem trgu, ker je nesel grudo sladkorja. Na njegovem stanovanju so našli še 5 grud, to je okoli 60 kilogramov sladkorja, v vrednosti 200 K. — Angela Somrak, delavka, je na sumu, da je vzela neki železničarjevi ženi pločevinasti pocinjeni kopalni škaf, vreden nad 100 K, in enak škaf za vodo. Srečali sta jo dve deklici, ko je obdolženka v spremstvu nekega moškega nesla škafa. — Aretiran je bil tudi Franc Eržen, brezposelni knjigovez, ker je bil na Bregu od gostilničarke pri »Metliškem vinu« na dvorišču zasačen, ko je hotel odnesti dve posteljni odeji.

l **Ogibajte se sleparjev.** Neki slepar iz Rožne doline je ponudil nekemu kmetu iz Višnjegore 25 kg sladkorja, češ da ga ima doma in da mu ga bo prinesel v Tišlerjevo gostilno v Kolodvorski ulici, za kar je izvabil od kmeta 200 kron predujema. Ker ga pa le ni bilo z dogovorjenim sladkorjem, ga je šel kmet iskat na njegov dom, kamor se je slepar pozno v noči vrnil. Hotel je kmeta odpraviti z raznimi pretvezami, končno je pa kmet le spoznal, da je opeharjen, na kar je sleparja ovadil.

l **Zviti tatovi.** Dne 27. t. m. sta ob pol 6. uri zvečer stopila v neko stanovanje Pred Škofijo dva moža, eden napravljen kot vojak, drugi v civilu. Šla sta v kuhinjo in rekla kuharici: »Večerjala bova tukaj, kakor že naročeno.« Ker domačih nikogar ni bilo doma, sta se kuharici zdela pozna gosta malo verodostojna in jima je odgovorila, da ima samo kruha. Neznanca sta se slednjic zadovoljila tudi s kruhom. Ko sta odhajala in je kuharica vprašala, kdo

da sta, je eden odgovoril: »Bova pa zapisala.« Vzel je papir, pisal in oddal papir kuharici ter odšel s svojim tovarišem. Ko so se za njima zaprla vrata, je kuharica razgrnila papir, ki pa je bil — prazen.

l **Vlom.** V noči 27. na 28. t. m. je bilo vlomljeno z dvorišča v Mencingerjevo trgovino na Resljevi cesti. Tatovi blagajne niso mogli odpreti, pač pa so pokradli nekaj steklenic konjaka in jestvin. Ko so odhajali z dvorišča, je prišel mimo stražnik. Tatovi so zbežali, a vendar se je stražniku posrečilo s pomočjo tovariša ujeti dva. Drugi so pa pobegnili. Tatovi so bili zopet vojaki.

Politična kronika.

p **Položaj v Italiji kritičen.** Tako poročajo švicarski listi. Vojaška autokracija ne kaže nobenega veselja za demobilizacijo in pusti še vse pri starem, kot za čas vojne. Orlando zanemarija — kot piše milanski »Corriere« — gojitev javnega mnenja, ki se razvija na zelo kritičen način. Javno mnenje je tako, da se more spremeniti v slučaju, da se ne izpolnijo želje Italijanov, velika laška zmaga v grozen polom. — Ni vse prav v Italiji. To bo rešilo zadnjega Slovenca izpod laškega jarma. Vsaka lakomnost se sama kaznuje — tudi ta se bo.

p **Lahom ne gre dobro.** Francoski general na Reki je dobil brzojavko, da morajo Lahi umakniti z Reke vse svoje čete razen dveh bataljonov. Poveljništvo nad mestom prevzame komisija. En srbski bataljon pride v mesto. Nepotrižene vesti trdijo, da se morajo Lahi umakniti 40 km na zapad od Voloske. Tudi če zadnje ni res, je resnica to, da Italijanom pridno strižejo imperialistične peroti. Stvar Reke in Dalmacije lahko smatramo za rešeno. Ostane Istra in Goriška. Končno se bodo morali Lahi sprijazniti tudi z mislijo, da nimajo ničesar iskati pri nas.

p **Italijani so norci!** Listi poročajo, da se je izrazil Loyd George o laških imperialističnih težnjah: »Lahi so norci! Pameina sta samo kralj in Bisolatti.« Neki laški delegat se je izrazil, da je kralj dejal javno, da je njegov mož pravzaprav Bisolatti. Kot se vidi, Bisolattijevo mišljenje zmaguje. Središče pozornosti v Parizu tvorita tržaško in gdansko vprašanje, ki naj se baje reši na podlagi kompromisa. (?) Avstrijsko vprašanje, to je vprašanje državne ozemlja bivše Avstro-Ogrske, se rešuje na podlagi gospodarskih interesov. Pariz stoji danes pod vtisom, da tvorita Wilson in Loyd George močno enoto, ki bosta preprečila vse neopravičene laške ali francoske želje.

p **Italija zahteva deset milijard vojne odškodnine.** Laško časopisje piše še vedno o vojni odškodnini, ki naj jo izplača Avstro-Ogrska Italiji in katera bi znašala krog deset milijard. Značilno je, pravi »N. W. J.«, da Italija še noče vedeti o novih narodnih državah, ampak zahteva odškodnino od celokupne bivše Avstro-Ogrske. — Italijani že vedo, čemu ne priznajo. Ko bodo priznali, bo pa prepozno zanje, kot je bilo za Avstrijo prepozno.

p **Hercegovci proti Italijanom.** Dne 19. t. m. se je vršilo v Mostaru veliko protestno zborovanje proti italijanskemu osvajanju jugoslovanskih pokrajin. Sprejeli so resolucije, da morajo Dalmacija, otoki, Istra z Reko in Trstom ter slovensko Primorje z Gorico ostati kraljestvu SHS; italijanski imperializem na Balkanu in v jugoslovanskih deželah bi bil nevaren obstoj naše države in našega naroda, izzival bi naraven odpor in bi trajno ogrožal svetovni mir.

p **Nesramnosti povsodi.** piše »All-deutsches Tagblatt« in se huduje nad Dunajčani, ki so sprejeli Angleže s senzacijo, korakali so za godbo, ki so se zanimali za ta narod vsepovsodi in ne vedo, »da je Anglija še vedno naša sovražnica.« Nekateri so celo povabili angleške in italijanske častnike na obed k bogato obloženim mizam. Gotovo je, da so se tujci čudili temu, ker imajo več narodnega ponosa v sebi, kot vsakteri Dunajčan. »Mi smo izgubili vojno, mi smo izgubili blagostanje, toda časti in ponosa ne smemo izgubiti!« — »Mi se temu mnenju ne moremo pridružiti popolnoma, ker so mnogi Nemci že izgubili čast in ponos. In z veliko bolestjo, s čustvom najglobljega gnjusa in grmeče jeze moramo ugotoviti dejstvo, da se tudi nemško ljudstvo v sudeških deželah obnaša tako, da ni govora o kakih nemški časti in ponosu. Ali ni dejstvo, da češki Nemci vprizarjajo plese, na katerih se vrše na čast češkimi vojakom posebni solo-pleši. Ali imajo Nemci še čustvo časti in ponosa. Ne, in tisočkrat ne! Ponizanje, ki nam ga je pripravil sovražnik, je majhno v primeri s tem.« — Tako jočejo. Nemci jim še vedno niso dovolj Nemci. Kadar pa berem gori omenjeni list, sem bolj srečen kot bi bral kotiček: Za smeh in kratek čas!

p **Kdor ima maslo na glavi . . .** Bivši načelnik avstro-ogrškega generalnega štaba Conrad pl. Hötendorf je bil tako nepreviden, da je v »Tagespostu« priobčil s polnim imenom svoj zagovor. Nanj je dobil sedaj grenak odgovor v »Arbeiterwille«, ki ga imenuje maršala »Zmerom Nazaj« in med drugim piše: V Galiciji je bila »moda«, vedno izgubavati bitke (vsled vodstva). Kakor vedno, se je krivda zvalila na »izdajstvo«, da je bil tako pri roki izgovor pred »najvišjim« vojnim gospodom. Da so izgovor podkrepili, so ljudi trumoma obešali! Sedaj je bil ženijalni vojskovodja opravičen. Tekom vojske je našel čas, da se je oženil in preživel medene tedne. Ko je potem prizorišče svoje velikanske delavnosti menjal, nam je še enkrat pokazal svoj vojskovodski duh: glej konec vojske! Kdor ima maslo na glavi . . .

p **V Rumuniji je revolucija.** V soboto so se dvignili vsi kmetje s cele dežele. Njim na čelu stoje vojaki, ki so se vrnili domov in so oboroženi. Prišlo je do hudih spopadov z rednimi četami. V Bukareštu so se vršili boji celo nedeljo, število mrtvih in ranjenih je veliko. — Tako govori brzojavka od 27. januarja. Po drugi strani pa drže vse to za izmišljeno.

p **Nemčija nad vse!** Mislili smo, da se samo pri nas ne more privaditi »Herrenvolk« novemu položaju, pa se tudi proti

Francozom postavljajo. V Elsassu so peli »Nemčija nad vse!« in demonstrirali, ker jim niso po volji razne francoske naredbe. Pa pravijo, da se šele pričakujejo prave demonstracije. V Kolmarju pa so bili izobesili frankfurtaico, in sicer na rotovž. Podobno kot pri nas. Bodo morali pač spoznati, da so izgubili vojno.

p Gdansk — Nemcem. Listi prinašajo: Paris (indirektno), 26. jan. (Privatna brzojavka »Neues Wiener Journal«-a.) Tu se je oficijelno izrazilo mnenje, da bo ostalo Gdansk Nemcem, Poljaki pa bodo pač deležni proste uporabe pristanišča. — Mojstri so pa. Poročilo pride indirektno, po privatni brzojavki nemškemu židovskemu listu, v poročilu je »oficijelno izraženo mnenje«... Pa naj potem verjamemo?

p Skupen zaklad zlata vseh držav Severne in Južne Amerike nameravajo osnovati v Washingtonu. Vsaka država bi prispevala v zaklad gotovo količino zlata, nakar bi se sklenila skupna finančna nagodba. S tem upajo doseči večjo stalnost kurzov.

Po svetu.

s Nekaj o demantih. Največji brušeni demant je Cullinan, v posesti angleške krone. Transvaalci so ga podarili kralju Edvardu VII., razdelili so ga v tri dele in vsakega posebej zbrusili. Leta 1912. so ga dobili v transvaalskih demantnih poljanah, težak 1649 karatov, večji kot polovica Cullinana. Karat tehta po medsebojnem dogovoru vseh držav petinko grama ali 200 miligramov, pet karatov je torej gram. Karat je arabsko ime in pomeni posušeno rožičevo zrno, zato je bil karat preje večji ali manjši, kakor so pač tudi rožičeva zrna težja in lažja. Sedaj so se pa, kakor rečeno, domenili za enoten karat, takozvani meterski karat. Za nas Evropece pomeni že kakor lešnik velik drag kamen celo premoženje, kaj šele, če je tak kakor breskev. Za trg je to pravzaprav zadrega, kajti taki kamni nimajo nobene prave vrednosti več, oni so nekaka naravna čuda, nahajajoča se izven trgovine. Če razdelimo omenjeni demant na 1649 karatnih delov, bi nabrušen stal okoli 330 tisoč frankov. To je pa samo v karate razdeljen kamen; njegova vrednost se dviga, če je večji, torej nerazdeljen, dalje po kakovosti in kako je brušen. V 16. stoletju so plačali sto zlatih goldinarjev za en karat, potem je vrednost padla. Sedaj pa plačamo za nebrušen karat 200 kron, za brušenega pa 2000 kron, vrednost krone pred vojno. Nekatere banke imajo v svojih blagajnah demante kakor pri nas vrednostne papirje, in trgujejo z njimi po kurzu. Povpraševanje po demantih je vedno večje kakor pa ponudbe, brusilci ne morejo delo zmagati, akoravno Amerika ne kupuje več toliko kakor pred desetletjem. Cene na svetovnem trgu določa neka družba v Kimberleju v Južni Afriki, na koje posestvih so dobili Cullinana, in pa tudi drugi omenjeni demant. Posestnika jam sta sedaj samo dva, Beith in Wernber. Pred vojno je brušenje demantov nekoliko ponehalo, ker so bili takrat v

ospredju biseri in smaragdi, sedaj je pa zopet oživelo. Največ jih brusijo v Amsterdamu na Nizozemskem, kjer je bil preje tudi glavni demantni trg. Ker je danes brušenje na dosti večji stopnji kakor včasih, je tudi v tem vzrok zvišanja cene. Še pred 30 leti je dobil brušeni demant k večjemu lahko 32 facet-ploščic, danes jih lahko 64. Zato toliko dražji, a tudi lepši. Način evropskega brušenja imenujemo francoski način, kajti tudi Amerikanci imajo svojega. Moda gre pa le za Francijo. En sam kamen brusi več delavcev tri do štiri tedne. Veliko kamnov se pri tem skvari, in dobri brusilci so za podjetje zelo dragocena pridobitev; pred vojno je imel dober delavec do 600 kron na mesec. Največ delavcev je židov. Pravijo, da je bil filozof Spinoza tudi brusilec. Kakor Amsterdam morata sedaj tudi Pariz in pa Amerika kupovati v Londonu. Kamne prodajajo nebrušene, v majhnih vrečicah, izbirati ne moremo, izgledajo tako kakor sladkor kandis. Največ demantov ima Južna Afrika. Brazilija in Indija prideta komaj še v poštev, in vendar je bila prva včasih tako bogata in nam je dala Indija najlepše kose, med njimi večino znanih zgodovinskih kamnov. V Braziliji imamo mesta, ki nas naravnost spominjajo na preteklost, tako Diamantino in Diamantina. Sicer je pa producirala Brazilija tekom časa za več kakor 12 milijonov karatov. Tudi nove najdbe v Avstraliji ne igrajo poleg Južne Afrike nobene vloge. Odkoderkoli pa pridejo, odpovsod grede kamni v London, tam jih razpečajo; v Amsterdamu pa zbrusijo. Največje zaloge demantov je občudoval svet l. 1911. v novem glavnem mestu Indije, Delhi, tedaj ko so kronali tam angleškega kralja za indijskega cesarja. Zdelo se je kakor v kaki pravljici iz »tisoč in ena noč«. Hajderabski knez ima kamen, imenovan nizam, za polovico je zmanjšan in vendar tehta še zmiraj 277 karatov. Seveda je bolj opiljen kakor obrušen. Lepo zbirko je imel tudi sultan Abdul Hamid. Ko so ga odstavili in ni imel dosti denarja, jo je leta 1911. v Parizu prodal. Največ demantov v lepem svetu ima baje neka dama, Baggensen, za 8 milijonov frankov, poleg tega pa za 40 milijonov biserov. Če si nadene ves svoj demantni kinč, se vozi v oklopnem avtomobilu in spremlja jo detektiv. Hvala Bogu, nam vsaj tega ni treba! Najlepšo demantno vratno verižico ima knežinja Fürstenberg, vredna je več kakor milijon kron. Ne dosti manj vreden je kinč rodbine Draskovič. Trautmannsdorfi imajo neko verižico, o kateri pravijo, da so jo našli v nekem asirskem grobu in da je stara nad 3000 let. V Avstriji so imeli plemiči in bogataši za okroglo 300 milijonov kron demantnega kinča, ki so ga sedaj gotovo spravili na varno. Značilno pa je, da ves dunajski demantni promet znaša letno samo nekaj milijonov; London ima pač monopol.

s Sv. Sava. 25. t. m. so slavili naši pravoslavni bratje Srbi praznik svojega največjega posvetitelja sv. Save in s tem dnem uvedli gregorijanski koledar. Prav je, da se tudi Slovenci vsaj na kratko seznanimo z velikim apostolom srbske na-

rodne kulture, sv. Savo. Sveti Sava je bil najmlajši sin srbskega kralja Štefana Nemanje; pri sv. krstu je dobil ime Rastko, njegovo meniško ime pa je bilo Sava. Že v zgodnji mladosti je kazal odlične sposobnosti, posebno veselje do knjig. Želel se je posvetiti naukom in prosvetnemu delu za svoj narod, zato je šel na Sveto Goro, in sicer proti očetovi volji. Tedaj so bili menihi edini, ki so se pečali s prosveto in vedami. Sv. Sava se je v samostanu z vso dušo in vsemi silami lotil prosvetnega dela. Začel je pisati srbske knjige, ne samo cerkvene, ampak tudi svetne, in tako kot prvi utrl pot srbski književnosti. Vshodna cerkev v Srbiji je dobila narodni značaj in postala srbsko-pravoslavna. Tudi njegovi starši so na starost odšli na Sveto Goro in oblekli redovno obleko; oče je dobil ime Simeon. Oče in sin sta začela nato po Sv. Gori graditi samostane, cerkve in šole. Najznamenitejši samostan je bil Hilandar; tu in po ostalih samostanih; v Žiči, Studenici in Dečanih je vsklila potem cela cirilsko literatura. Sv. Sava je za svoje zasluže postal arhimandrit (opat), kasneje pa arhiepiskop (nadškof). Kot tak je razdelil Srbijo v 12 škofij in uredil ves srbski koledar po Julijevem. Umrl je sv. Sava v Trnovu kot gost bolgarskega carja 27. (14.) januarja 1237.

s Važna socialna ustanova. Na Nizem Avstrijskem so s 1. januarjem tekočega leta upeljali družinsko bolniško zavarovanje. V bolniško zavarovanje so sprejeti vsi družinski člani: starši, otroci, bratje in sestre staršev, stari oče in stara mati ter zet in tašča — ako namreč žive v skupnem gospodinjstvu. Zavarovanci imajo pravico do brezplačne zdravniške pomoči, zdravljen in terapevtskih pripomočkov, spraznjenja v rekonvalescentno oskrbo, odposiljavitve v zdravilišča in posebnega zdravljenja. Bolniška blagajna prispeva za babico, plačuje 12 tedensko dojilno premijo in v slučaju smrti prispeva za pogrebne stroške. Za dojenčke so narejene posebne oskrbovalnice in ambulatoriji. To je prvi pokuš družinskega zavarovanja, ki bo pa nedvomno prodrlo.

s Stanje živinoreje v Sremu. Iz »Jugoslov. Ekonomista« posnemamo naslednje podatke: Leta 1911. je bilo v Sremu: konj pod 2 leti 18.129, nad 2 leti starih 81.361, krav in bikov 56.601, telic in juncev 48.579, volov 15.163, ovac 322.287, koz 1725, svinj pod 6 meseci 135.592, nad pol leta 194.082; leta 1917. konj pod 2 leti 15.640, nad dve leti 63.608, krav in bikov 47.608, telic in juncev 43.613, volov 9290, ovac 102.938, koz 1358, svinj pod pol leta starih 185.950, nad pol leta starih 188.216; l. 1918. konj pod 2 leti 13.289, nad 2 leti 69.628, krav in bikov 46.607, telic in juncev 52.131, volov 8438, ovac 123.757, koz 1380, svinj pod pol leta starih 132.686, nad pol leta starih 198.824. V primeri z l. 1911. je bilo leta 1918. konj pod 2 leti starih 4840 ali 27% manj, nad 2 leti 11.733 ali 14% manj, krav in bikov 9994 ali 17% manj, telic in juncev 3532 ali 7% več, volov 6725 ali 44% manj, ovac 198.530 ali 62% manj, koz 345 ali 20% manj, svinj pod pol leta starih 2906 ali 27% manj, nad pol leta starih 4742 ali 2% več.

s Privatno življenje Wilsonovo. Še noben vladar ni bil na Francoskem sprejet s takim navdušenjem kot Wilson. In ni čuda. Saj je on rešitelj Francozov. Francozi zasledujejo slednjo njegovo besedo, vsak njegov gibljaj. Admiral Kary Gryson je dal o Wilsonovem privatnem življenju te-le podatke: Wilson — pravi Gryson — vstaja ob 7. uri in pol. Trikrat na teden napravi okrog 8. ure izlet na konju ali igra partijo igre na prostem. To je neka športna igra. Spočetka ni bil navdušen za ta šport, toda jaz sem ga uveril o neobhodni potrebi gibanja, če hoče ohraniti zdravje in svežost. Zdaj se nikoli ne brani igre in jo igra izborna. Wilson je tudi dober jahač. V svoji mladosti je mnogo jahal v prirodi. On pozna konja in ga ljubi. Jahanje mu je eden od najpriljubljenejših športov. — Ko so vprašali admiral, zakaj Wilson tudi v Parizu ne nadaljuje svojih športov, je ta odgovoril: Gotovo bi Wilson tudi v Parizu gojil svoje športe, ki so zdravju neobhodno potrebni, če bi se mogel prosto kretati po Parizu, brez pozdravljanj in ovacij. V Njujorku lahko živi čisto po svoji volji. Mirno se spreha po ulicah, ustavlja se pred izložbami. Ali bi mogel to v Parizu? — Vi dobro veste, kako on ljubi Pariz. On se zelo zanima za Pariz in njegovo življenje, kot vsakdo na svetu. Toda vrnimo se k Wilsonovim navadam. Ob deseti uri in pol se vsede pred pisalno mizo k delu. Ob 1. uri gre k obedu. Med 2. in 4. uro sprejema stranke. — Eden časnikarjev je vprašal: Ali so mu posetili nadležni? — To zavisi od tega, kdo ga obišče. Od 4. do 6. predsednik dela, nato se spreha po vrtu Bele hiše do 7. ure. Nato pa igra s svojimi neko igro. Predsednik ne govori francosko, a čita francoski zelo dobro. On pozna vse prve francoske književnike. Poleg tega silno ljubi glasbo. Ima lep tenor in poje sam ali s svojo hčerko. Nogomet igra tako okretno, kot kak mladenič.

s Wilsonovi predniki na Angleškem. Kot pravijo, je Wilson obiskal med tem, ko je bil na Angleškem, rojstni kraj njegove matere v jezerskem ozemlju Cumberland. Njegov ded Tomaž Woodrow je bil leta 1820. nastavljen kot pastor v Carlisle, Cumberland. Zena Tomaža Woodrowa je bila Marion Williamson. Kot se vidi, je Wilsonovo ime sestavljeno iz imen starega očeta in stare matere. S cerkvijo je bila združena tudi nedeljska šola. Dva učenca iz te šole baje še danes živita. Kmalu nato pa je stari Woodrow ustanovil večjo šolo. V poslopju te nove šole pa je bila rojena Jessie, peti otrok pastora in učitelja Woodrowa, ki je postala Wilsonova mati. Družina pa je šla leta 1835. v Ameriko.

p Ne bo nič. »Corriere della Sera« od 26. t. m. prinaša iz Trsta naslednjo brojavko agencije Štefani: »Iz Zagreba poročajo, da so izbruhnili v Bosni in Slavoniji težki protisrbski nemiri. Podrobnosti ni mogoče izvedeti, ker srbske oblasti preprečujejo vsako zvezo. Dalje poročajo iz Ljubljane: V hotelu »Iliria« se je 20. t. m. pripetil težak pretep med srbskimi vojaki in slovenskim prebivalstvom, ki je izglo vojake s klici: Živela naša neodvis-

nost, nočemo menjati gospodarja, hočemo svobodo! Med vojaki je bilo več mrtvih. Oblasti so časopisju prepovedale poročati o dogodku in ukrenile najstrožje odredbe. — Iz te-le naravnost smešne vesti, ki jo razširja italijanska uradna agencija, se vidi, česa bi naši dobri prijatelji Italijani želeli. Pa naj bodo zagotovljeni, da jim te želje ne bomo izpolnili.

s O nadvojvodu Jožetu so pisali, da je dal streljati s strojnimi na vojake, ki so se hoteli umakniti iz boja. Zdaj je poklical ta nadvojvoda k sebi nekega poročevalca in mu dejal, da je pisal dnevnik, obsegajoč enajst debelih zvezkov, ki ga bo zdaj uredil, a izda naj se šele 50 let po njegovi smrti. Kot pravi nadvojvoda, bo razvidno iz tega dnevnika, da je bilo njegovo postopanje povsem pravilno. — Torej čakati moramo, in sicer 50 let. Nadvojvoda misli, da je še vedno svet sijaj krog njegove osebe in da se mu smemo približati le iz strašne dalje 50 let trošenja. Menda ne bo treba.

s Roparski napad na vlaku se je izvršil na Hrvaškem blizu Koprivnice, kjer je vstopila neka gospodična in radi prenapolnjenih vlakov, kar je danes navadno, ni našla prostora. To je videl neki gospod in dejal, da naj gre z njim, da ji najde prostor. Peljal jo je skozi vagon in res sta našla prostor, kjer sta se nahajala že dva moška. Ko se je ta odstranil, sta planila ona dva nanjo, vrgla jo na tla, da se je onesvestila in jo oropala ter vrgla iz bežečega vlaka. Ko je padla na tla, si je zlomila nogo, prišla k zavesti in kričnila, kar je slišal neki železniški čuvaj. Spravili so jo v bolnišnico, zlikovca sta odšla. — Pa je človek res varen. Toliko hudodelstev je zadnje dni — dobro, da ima trdo kožo od zadnjih let, Ampak: Kam gremo?

s Strašen umor otroka. Policija je prišla šele danes na sled strašnemu umoru, ki se je izvršil pred enim letom na Dunaju. Po ovadbi, ki je došla zdaj, je Magdalena Höss povila pred letom zdravega nezakonkega otroka in ga drug dan umorila. Ta umor je izvršila s pomočjo sestrčine Marije Zinkel. Živega otroka je vtaknila v vrelo vodo, tako da se je otrok opeknel in vtonil, vse obenem. Malo truplo sta potem zažgali v peči. Zapri so tudi 43 letno babico Katarino Theuer, ki je sokriva umora s tem, da je hotela zadušiti otroka v blazinah in je pozneje pregovorila mater, naj ga umori.

s Imena cest so spremenili špartakisti v Elberfeldu, in sicer Cesarja Viljema cesto v Liebknechtovo cesto, Cesarja Fridrika cesto pa v cesto Roze Luksemburg. Je pač tako. Kdor hoče uničiti idejo, ne sme umoriti nikogar, ker misel in navdušenje s tem samo pridobita.

s Smrt pri šampanjcu. Iz Kolina se poroča, da so bila najdena v neki hiši štiri trupla, in sicer truplo hišne gospodinje, neke služkinje in dveh zaljubljenecv. Vse te osebe so pile šampanjec v veseli medsebojni družbi in ostale mrtve vsled zasrputve gorilnega plina, ki je pušcal skozi pokvarjeno cev. — Zadnji čas se je zgodilo vse polno nesreč na ta način.

s Generalna stavka proti smrtni obsodbi. V Chicago se je bila izvršila eksplozija, katere sta bila sokriva dva delavska uradnika, zato sta bila obsojena na smrt. Delavstvo pa je začelo demonstrirati in je izjavilo, da bo poseglo še po hujših sredstvih, če ne izpustijo obdolžencev. Napovedana je generalna stavka. — Če bi bili pri nas odločno proti smrtni obsodbi, dvomimo. Vendar bo treba misliti na to, da se v demokratični državi odpravi vsako tako zadoščenje pravici. Saj imamo drugih sredstev dovolj.

s Krvavi general vzgojitelj mladine. Kot poročajo listi, je postal dne 1. novembra 1918 predsednik dunajske »Mladinske zveze« Štefan pl. Ljubitschitsch, to je oni general, ki je s svojim generalnim štabnim stotnikom Wildom dal obesiti celo vrsto nedolžnih ljudi, ne da bi jim dokazal krivdo. Proti temu generalu so tudi uvedli preiskavo radi umora. Tega človeka je imenoval bivši cesar za predsednika gorenje zveze, katero mesto naj bi zavzel z dne 1. januarjem. On naj se, tako je zapisano, poprime stvari s svojim običajnim delavnim, stvarnim in temeljitim načinom. No, če se bo oprijel mladinske vzgoje po svojem znanem delavnem, stvarnem in temeljitim načinu — pristavlja »Arbeiter-Zeitung« — kot je svoj čas vzgojil svoje avditorje za obešanje, tedaj smemo pričakovati lepih uspehov. List zahteva, da naj ta mož takoj odstopi s tega važnega mesta, zakaj mladih ljudi ne smemo prepustiti vplivu krvavih generalov. — Tako bi bilo, če bi zmagali Nemci. Po vseh naših pravih, od portirjev do cesarja, bi bili potaknjeni »zaslužni« morilci.

s Neznosna sramota. Pod tem naslovom piše »Alldeutsches Tagblatt«, da se žrtve nad sramoto domovine vedno bolj ponavljajo. Iz tega vzroka se je baje ustrelil tudi major Herman pl. Witzingerode, ki se je bojeval v bitkah l. 1866. in l. 1870. in je živel v pokoju.

s Štrajk na praški električni železnici. Osebe praške cestne železnice je 24. t. m. stopilo v štrajk, ker sta bila v službi povišana dva nepriljubljena uradnika.

s 70 letnico največjega slovaškega pesnika Hviezdoslava (dr. Pavel Orszagh) bodo 2. svečana v čehoslovaški republiki slovesno obhajali, posebno pa v njegovi ožji domačiji v Lučencu na Slovaškem.

p Češko-ameriški urad so ustanovili v Pragi. Pisarna daje nasvete in izvestja o ameriških razmerah in vseh tozadevnih vprašanjih. Posluje v prostorih češkega Narodnega sveta v Pragi I., Františkovo nabrežje, vogel Betlehemske ulice štev. 3248.

s Protí predstavam za otroke. V budimpeštanskem občinskem svetu je predlagala feministinja Vilma Glücklich, naj se odpravijo in prepovedo predstave za otroke, »ker so nenaravno razvedrilo in imajo slab vpliv«. Njen predlog je bil sprejet in se bo vse ukrenilo, da se v bodoče otroške predstave preprečijo.

s Posebne razrede za naglušne otroke zahteva neki dunajski šolnik. Take razrede imajo v Berlinu in Hamburgu že davno vpeljane.

Peter Klemen:

Moja pot.

Zapiski kurirja, ki je hodil prepočasi.
(Dalje.)

Proti jutru sem se zbudil tam nekje pri Nabrežini, ko je vlak obstal zunaj postaje na progi.

Vprašal sem, kje da smo, pa ni nihče vedel več ko jaz. Tudi Angleži, ki so cel čas žebriali od Ljubljane dalje, so bili utihnili.

Ob štirih zjutraj smo slednjič zavozili v bolj razsvetljen kolodvor — bili smo v Trstu.

Mister Braun nam je prišel povedati, naj ostanemo do dne kar v vagonih, ker vlak itak ostane pod kolodvorsko streho.

Čez nekaj časa nas je gospod Brown opozoril, da je na peronu pripravljena kava in naj se preveč ne obotavljamo, češ da bo kmalu pošla.

Šli smo, a kave, ki je bila vrhutega prav nedolžna in hladna, je dobil vsak le malo.

Ob osmih so se začeli Angleži pripravljati za odhod. Tudi mi smo jih posnemali.

In odšli smo proti molu sv. Karla, zanašajoč se na obljubo Brownovo, da se odpeljemo s prvo ladjo proti Benetkam.

Na molu je bilo precej življenja. Angleži so donášali svoje velike kovčge in dobre so volje bili, kakor bi bilo morje napravilo nanje vtis, da so ob Kanalu. Naša komisijska družba pa je hotela, da se vkrčamo prejkomogoče. Tla so nam bila vroča, četudi je brila ostra burja, kajti doktor Červiček je bil ravno zvedel od nekega prijatelja, da ga karabinerji iščejo po Istriji. Vprašali smo komandanta prve ladje, če odide v Benetke. »Seveda odide,« je rekel, »toda šele v sredo.«

Povedali smo tužno vest Mistru Brownu, a on nas je takoj potolažil, rekoč, da nič ne de, če se ne moremo peljati s parnikom, ker ima na razpolago deset kamijonov (avtomobilov) angleškega rdečega križa. Pač je omenil, da ženske in otroci ne morejo z nami in morajo čakati parnika; že vsled mraza bi bilo nemogoče, da gredo z avtomobili; kar pa je mož brez žen, se odpeljejo takoj proti Trevisu.

Tla so se nam nekoliko ohladila, dasi nas je v noge vedno bolj zeblo.

In prišlo je desetero avtomobilov, težkih, neokretnih, z angleškimi šoferji.

Mi komisijonarji smo se spravili v najbližjega. Vseh osem se nas je zbasalo vanj (Rude je bil nekam izginil), kajti hoteli smo biti skupaj za vsako ceno, vselej in povsodi. Toda prišel je šofer in nas opozoril, da jih sme samo šest v en voz. Ker sem bil jaz z doktorjem Gobo čisto na koncu, sva morala izstopiti seveda midva, naravno, ker je prijazni doktor Červiček priponil, da mene lahko pogrešajo, ker doktor Grivič tudi razume francosko, a sam pa govori italijansko in drugi tudi. Prav zadovoljen sem, da pridem za nekaj časa stran od teh gospodov, povedal sem že, da so bili zame preučeni. Bolj se je mrdal doktor Goba, ker je spoznal, da z

menoj »ne može, da razgovara o valuti.«

A vendar, šla sva v drug voz, kjer so sedeli že trije Angleži in pušili pipo. Dva velikanska kovčga sta ležala sredi voza, da niti nog nisva imela kam spraviti. A Slovan je voljan potrpeti vse, četudi se Slovenec pridruži in se Hrvat bogma, da se mu godi krivica, kajti koncu konca prenesti mora le vse, rad ali nerad, in če nerad, toliko slabše zanj.

Čez kake četrt ure je bilo vse gotovo. Sedeli smo v zagrnjenih avtomobilih in čakali, da šoferji sprožijo naša vozila.

Bilo je ob desetih zjutraj 24. novembra, ko se je naša kolona začela pomikati v severozahodni strani po cesti proti Barkovljam.

Še predno smo dospeli v Barkovlje, sem zagledal na cesti gospoda Rudeta G., ki je stopal za nami in gledal radovedno v naš voz. Zaklicali smo šoferju, naj ustavi, Rude je vstopil in sedel zraven mene. Bili smo sedaj v kamijonu trije Jugoslovani s cigaretami in trije Angleži s pipami.

Zopet je zaropotal motor, premaknili smo se z mesta in dalje je šlo proti Miramaru in Tržiču.

Zdelo se mi je, da sem sedaj pod streho, nič nisem maral, če so mi postajale roke vsled mraza in burje vedno bolj modre, dozdevke, da pridem v Italijo že po drugem poizkusu, je postajal vedno večji in močnejši.

Kamijoni so drveli svojim potem dalje, ledena sapa je rinila iz vsake špranje v voz, z Rudetom pa sva se pogovarjala o mnogem, česar se ne spominjam več in kar bi nikogar ne zanimalo.

Povedal mi je samo, da je bil izginil zjutraj s kolodvora samo zato, da ga ne zapazi kak tržaški Italijan in ga ovadi, v kaki družbi se nahaja, ali z drugo besedo: da hoče iti v Italijo. Šel je bil domov, ko pa je slišal, da gredo mimo avtomobili in je k sreči dohitel ravno našega.

Tako je šlo dalje daleč in dolgočasno.

Doktorja Goba je najbolj skrbelo, kje je drugih šest naših tovarišev. Tako mu je šlo do srca, da jih nismo imeli vedno pred nosom, da sva tudi z Rudetom začela ugibati najrazličnejše o njih usodi. Doktorja Goba sva sicer zagotavljala, da prav gotovo pridejo za nami, da so se kje ustavili radi kakga malenkostnega motornega defekta, a Goba je trdil in trdil, da so se vsi vrnili, čuteč mrz na svoji koži in trdost svojih sedišč. (Dalje.)

Aprovizacija.

a Nova mesarija v Spodnji Šiški. S prihodnjim tednom otvori v Spodnji Šiški na sv. Jerneja cesti št. 50 Fran Golob svojo mesarijo. Stranke, ki bi hotele dobiti na izkaznice za meso, goveje meso odslej pri Golobu, se naj zglase v aprovizacijskem uradu na Poljanski cesti št. 13 I. nadstropje, kjer dobe druge izkaznice.

a Kis na rdeče izkaznice B 1801 do 2200. Stranke z izkaznicami ubožne akcije, zaznamovanimi s črko B, dobe kis v četrtak, dne 30. t. m. pri Mühleisnu. Določen je ta-le red: popoldne od 2. do 3. št. 1801 do 1930, od 3. do 4. št. 1930 do 2060, od 4. do 5. št. 2061 do 2200. Stranka dobi za vsako osebo pol litra, kar stane 50 vin.

a Aprovizacija južne železnice. V četrtak 30. t. m. se bo delil krompir tretjič po 20 kg na osebo; kg stane 80 vin.

Miši - podgane stencil - ščurki

in vsa golazen mora poginiti ako porablja moje najboljše preizkušene in splošno hvaljena sredstva kot: proti poljskim mišim K 5—, za podgane in miši K 5—; osobito ostra pasta za podgane K 6—; za ščurke 5 K; posebno močna tinktura za stencile 5 K; uničevalec moljev K 2—; prašek proti mrčesom 2 in 4 K; tinktura proti vsem pri ljudeh 3 K; masilo za uši pri živini 2 K; prašek za uši v obleki in perilu K 2—; tinktura za bolhe pri psih K 150; tinktura proti mrčesu na sadju in zelenjadi (uničevalec rasilin) K 3—, — Pošilja po povzetju Zaved za eksport

M. Jünker, Zagreb 116, Petrinjska ulica 3.

Vreče, dobro ohranjene, za žito, moko i. t. d., se kupi vsaka množina.
Španska stena 3 do 4 metre dolga in čez 2 metra visoka, se kupi (Vollgatter) 18 ozir. 80" se kupita.
2 polnojarmenika 220 voltov, 25 do 30 HP se kupi.
Elektromotor

Ponudbe pod »Veletrgovina« na

Beseljak & Rožanc

Frančevo nabrežje št. 5.

Anončna

Ekspedicija v vse jugoslovanske in inozemske časopise.

Al. Matelič, Ljubljana
Kongresni trg št. 3/1.

Brezplačno
na sestavi

učinkovitih inseratov
v vseh evropskih jeziki.

pisarna

Ugrabljena dediščina.

Kriminalen roman. Napisal Rihard Dallas.

(Dalje.)

Spremil sem jih. Naš večer je začel zelo veselo, končal pa je tako turobno, a sami si nismo mogli pomagati za to. Hvajtova smrt nas je vznemirjala neprestano.

Davis in Van Bult sta se mi priklonila, ko sta odšla. Litel pa mi je dal roko in dejal ljubeznjivo:

»Vaša zvestoba, s katero se posvečate svojemu poklicu, vam bo morda še prinesla bolečnih trenutkov. Toda radi tega vas spoštujem in želim, da vam bi bil kdo izmed nas v tem oziru bolj podoben.«

»Jaz bi hotel, da sem sličen vam,« sem dejal.

»Lahko noč!« je dejal in dotekel ostala dva, ki sta že šla čez trg.

Obstal sem par minut in gledal za njimi; kar sem opazil stražnika, ki je preganjal Wintersa v noči Hvajtove smrti.

XHL. poglavje.

Bilo je kakih 14 dni potem, ko sem nekega popoldneva sam sedel v svoji pisarni. Dež je bil na edino okno sobe, ki je gledalo na dvorišče, sobo pa je obdajal vsled mraku in ognja, ki je gorel v peči, turoben sijaj. Tudi moje misli so bile enake deževnemu dnevu, trudne in mračne. Čakal sem na Milesa, ki mi je naznanil že pred poldnem, da mi ima nekaj povedati. Poslednjih štirinajst dni je delal neprestano in zasledoval hudodelca po novem sledu; če je dosegel svoj cilj, nisem vedel, ker mi ni javil rezultata svojih zasledovanj.

Tudi jaz sem poskusil delati v tej smeri, toda sem stvar opustil takoj, ker nisem dosegel ničesar in uvidel, da se naložba mora poveriti preizkušenemu detektivu. Moral sem, hočeš ali ne, čakati na Milesa.

Nisem bil pri volji, da bi poiskal Davis ali Van Bulta. O Litelu sem slišal po odhodu samo enkrat in v zadnjem pismu mi je naznanil svojo vrnitev. Pisal je, da se vrne v svrhu, da brani Wintersa, a bal sem se, da ne bo vse zaman, da Winters ne bo več rabil naše pomoči. Njegovo zdravstveno stanje se je bilo zelo poslabšalo, tako da so ga prenesli v bolnišnico. Bil sem večkrat pri njem, ki se je neprestano zahvaljeval Litelu in meni. Tožil ni. Bil je gotov, da ne doživi razprave, jaz mu nisem ugovarjal.

Večkrat sem mislil, če se še izplača iskati pravega morilca, ker to Wintersu ne bo več koristilo in oblasti bodo zadovoljne, če se z Wintersovo smrtjo vse skupaj pozabi. Že sem mislil reči Wintersu, najjenja raziskovati, ali nek neznan strah me je odvrčal od tega. Vedno sem še spominjal na posamezne stvari, ki mi niso dale miru. Oni govor pred porotniki, v katerem je dejal Litel, da je morilec med njegovimi prijatelji in čudne besede pri obedu, Milesovo zadržanje, ki mi ni hotel povedati svojih načrtov in pa detektiv v bližini kluba, ko sem se ločil od Litela, kaj pomeni vse to? Kaj se krije za tem? Bal sem se te tajnosti. Milesov molk me

je napolnjeval s tesnobo; čakal sem na vse z udano pokornostjo.

Te misli so vršele v moji glavi, ko sem čakal Milesa. Po dolgem času molka me bo tedaj obiskal; gotovo je dosegel svoj cilj, zato pride, da mi vse razodene. Slutil sem nesrečo, pa sem se zopet otresele teh misli, ki so se pa vrstile v hipu in pustile še bolj globok utis. Tako so me obvladale, da sem se nagnil nad pisalno mizo, a nisem mogel biti več na mestu, vstal sem in hodil sem in tja. Stopil sem slednjič k oknu, pritisnil vroče čelo na mrzlo šipo in zrl na dvorišče. Kako dolgo sem stal tako, ne vem. Vse moje mišljenje se je osredotočilo v eni misli: Kaj, če je Miles zasledil morilca in je to eden mojih prijateljev. — Dalje nisem mogel misliti. Čustvo tesnobe me je obvladalo; bled in tresoč sem šel od okna. Ta hip je prišel Miles.

»No,« sem vprašal. »Kaj je novega?«

»Pusti, da sedem,« je dejal. »To je dolga povest.«

Sedel sem k pisalni mizi in se obrnil nasproti Milesu. Med tem pa se je v sobi stemnilo popolnoma in kljub mojemu prizadevanju nisem mogel brati raz njegovega obraza ničesar.

»No,« sem dejal, ker mi še ni dal odgovora, »kaj je novega?«

On se zgane, dene mi roko na ramo in me ostro pogleda.

»Kaj je novega?« sem dejal zopet ostreje, glas je bil hripav, besede so prišle nejasne iz grla.

»Odkril sem morilca,« je dejal Miles.

Poskusil sem ga vprašati po imenu, pa nisem mogel. Na njegovem obrazu se je igrala svetloba ognja v peči. Zdela se mi ti plamen kot mali zmaji, ki se igrajo — kako jim je bilo podobno moje čustvo.

Tajnost, ki sem jo hotel izvedeti, bi znal takoj, samo da vprašam, pa sem molčal. Čutil sem, kako me Miles gleda in ve za moje misli — pa kaj mi je bilo do tega? Moral sem razmišljati, če sem bil zdaj za to sploh sposoben. Tako sva molčala nekaj časa. Naposled je sklenil — morda iz sočutja — da mi pove še ono, kar mi ima povedati.

»Meni edinemu je znano ime onega moža,« je dejal on — »in ni treba, da pride kdaj na moja usta.«

Slišal sem njegove besede in čutil, da sem krepko prestal boj; obrnil sem se k Milesu, naslonil se na pisalno mizo in mu pogledal ostro v oči.

»Ne,« sem dejal. »Povejte njegovo ime!«

»Litel —« je odgovoril Miles.

Spustil sem se v naslonjač. Zdaj je padla odločitev in sem vedel, kaj je pomenil oni strah, ki me ni hotel pustiti; to sem tedaj slutil; ni bila tajnost, ki sem jo imel doznati, ampak zvok onega imena.

Tako sva sedela nekaj časa. Ogenj je prasketal v peči in pošastno razsvetljeval sobo. Moje misli so hitele v preteklost, ko

sem spoznal tega človeka in ga spoštoval, zdaj ga vidim obteženega s hudodelstvom, ki zasluži smrt. Bil je moj prijatelj, moj vzor in je padel. Bil je morilec, ki ga moram izročiti v roke pravice. Moja notranjost se je protivila temu.

»Tu mora biti neko nespornost,« sem dejal končno in pogledal Milesa. »To ni mogoče!« Milesove oči so gledale odkrito in njegov obraz mi ni dajal upanja, da se je morda motil.

»O tem slučaju moram imeti dokaze,« sem pristavil.

Mesto odgovora mi je podal sveženj papirja, ki ga je imel v rokah. Vzel sem zavitek mehanično, ga odprl in razprostil po mizi. Prižgal sem plinovo luč in videl, da je tu napisana njegova izjava.

»Čitajte,« je dejal on. Jaz sem ubogal in bral pazno do zadnje črke. Ko sem končal, sem mu vrnil zavitek; bil sem prepričan, da je Litel krivec. Spis se je glasil tako.

»Ta izjava o mojih preiskovanjih radi Hvajtovega umora obsega vse od dne razprave proti Wintersu pa do spodaj označenega dne. Dejstva od preje so bila povedana na razpravi, zato jih ni treba tu ponavljati. Ona dejstva so označevala Wintersa kot morilca, a jaz sem bil uverjen, da je nedolžen. Če pa Winters ni bil kriv, tedaj ni bila vzrok umora tatvina, ker je bil ves manjkajoči denar najden drugje. Ta okolnost prča za to, da se je morilec nabajal iz višjih slojev in je imel drugačne razloge, da se iznebi Hvajta. Tega človeka pa je bilo treba poiskati med Hvajtovimi prijatelji. Gospod Litel je izrazil to mnenje v svojem govoru in ne brez podlage, tega mnenja sem se oprijel tudi jaz. Odločil sem se, da potiščem morilca in mu dokažem dejanje.«

Intimni prijatelji Hvajtovi so bili Van Bult, Litel in Davis, in vsi trije so bili ono noč, ko se je zgodil umor, pri njem. Razposlal sem tedaj detektive za vsemi in začel zasledovanje pri Van Bultu. Šel sem na njegovo stanovanje in se razgovarjal s slugo. Van Bult je odšel iz stanovanja ob sedmih zvečer pred umorom. Sluga, ki spi zunaj, je videl potem Bulta ob pol sedmih zjutraj, ko se je vrnil in mu pomagal, da se pripravi na potovanje. Prinesel mu je zajtrk in bil prisoten, ko se je krog osme ure odpeljal »Buffalo«. Van Bult mu je že dan poprej povedal, da se odpelje na ta dan in mu zabičal, naj pride ono jutro k njemu prej kot navadno. Potem ga sluga ni videl do večera naslednjega dne, ko ga je čakal na podlagi brzojavke na kolo-dvoru.

Treba je bilo še razjasniti, kaj je delal Van Bult v oni noči Hvajtovega umora. Poleg Van Bultovih sob stanuje neki gospod, ki je njegov prijatelj. Spominjal se je na ono noč in dejal, da je prišel Bult domov okrog ene ure popoldne. Van Bult ga je — ker je ta še bdel — obiskal v sobi in se razgovarjal še eno uro; potem je slišal, da je Van Bult hodil še nekaj časa po stanovanju.

(Dalje.)

Izdajatelj konsorcij »Večernega lista«.

Odgovorni urednik Viktor Cenčič.

Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.